

Når hænder fylder mere end stemmer – at arbejde som sundhedsplejerske i en tegnsproget familie

Sundhedsplejerskers fokus er på børn, deres sundhed og trivsel, samspillet og deres opvækst i familierne. De er vant til at færdes i familier, og de ved, hvordan de skal begå sig der. Men hvad nu hvis der er tale om familier med CODA-børn? Ved sundhedsplejersker så, hvad der er på spil?

BETTINA UGELVIG MØLLER, CAND. MAG. OG ANSAT SOM KOMMUNIKATIONSKONSULENT HOS CFD. (TEKST) PRIVAT (FOTO)

Jeg havde ikke hørt om begrebet CODA-børn, før jeg stiftede bekendtskab med CFD's (tidligere Center for Døve, red.) forældrevejledere. Jeg undrede mig da også over betegnelsen...Children of Deaf Adults," fortæller Doris Madsen, der er sundhedsplejerske i Esbjerg Kommune.

Doris vurderede, at hun havde brug for mere og ny viden, da hun blev sundhedsplejerske i en familie, hvor den ene forælder er døv og taler tegnsprog, mens den anden forælder og spædbarnet er hørende – og dermed et CODA-barn. Doris var i tvivl om, hvordan hun bedst kunne støtte og hjælpe familien godt i gang med familielivet med en nyfødt baby.

Jeg googlede

Og som så mange andre i lignende situa-

tioner tyede hun til Google, hvor hun søgte information om døve forældre. Hun stødte på CFD Rådgivning og ringede til hovednummeret. Her blev hun oplyst om forældrevejlederne, som er et gratis tilbud, og deres virke. Hun tog efterfølgende kontakt til den vejleder, der dækker Fyn og Jylland. Forældrevejlederen beskrev CODA-børn, deres opvækstvilkår og hvad det er, forældrevejlederne kan bidrage med i relation til sundhedsplejerskernes arbejde.

Det hjalp.

Doris fortæller, at det blev tydeligt for hende, at det udelukkende var hendes behov at få mere viden. Hun fortalte familien, at hun havde henvendt sig til forældrevejlederne og gjorde opmærksom på deres tilbud, som retter sig mod både fagfolk og familier. Men det gjorde ikke umiddelbart indtryk på dem. De følte

Bettina Ugelvig Møller

Bettina Ugelvig Møller er cand. mag. og ansat som kommunikationskonsulent hos CFD.

”Det er ret væsentligt at være enige om det fælles sprog i familien, som i dette tilfælde må være tegnsprog, for at den døve forælder ikke udelukkes.”

sig helt trykke i forælderrollen. De tog dog gerne imod et visitkort, så de senere kunne tage kontakt, hvis nu de alligevel fik behov for det.

Udover kontakten til forældrevejlederen modtog Doris skriftligt informationsmateriale, som hun fortsat bruger fra tid til anden.

”Forældrevejlederen, der dækker mit område, er selv døv, så al indledende kommunikation foregik på mailen. Derefter lavede vi en konkret aftale, hvor forældrevejlederen kom her til Esbjerg. En del af forældrevejledernes tilbud er vejledning til andre fagfolk i form af informationsmateriale, men de stiller også gerne op til temadage, fyraftensmøder eller andre typer møder. Og de dækker hele landet,” fortæller Doris.

Kontakten var mit primære fokus

I sit arbejde ude i familien var Doris særligt optaget af, hvordan kontakten mellem den døve forælder og barnet var, og hvordan forældrene kommunikerede med spædbarnet, når de begge var til stede.

”Som sundhedsplejerske har jeg altid et naturligt fokus på kontakten mellem barn og forælder, men jeg må indrømme, at det fokus var... nysgerrigt skærpet i denne her familie,” griner Doris og understreger, at hun aldrig var bekymret for forældrenes evner som omsorgsgivere. Hun peger på,

Sundhedsplejerske Doris Madsen i god kontakt med pige.

at vi bruger vores stemmer til både at italesætte ting, som barnet ser på, og til at få barnets opmærksomhed og få det delagtiggjort i den verden, som det er en del af.

”Og der var jeg meget nysgerrig på, hvordan kontakten kunne blive god og tilknytningen stærk lige fra start af, når forældrene kommunikerer med deres barn på tegnsprog. Det ønskede jeg som sundhedsplejerske at støtte op om.”

Hun var derfor fokuseret på, hvordan den døve forælder havde kontakt til barnet. Hun så, hvordan spædbarnet var meget visuelt orienteret og tydeligt holdt øje med forældrenes hænder. På den måde var det et andet samvær, som Doris var vidne til.

”Det er en anden måde at observere et spædbarn på, og det er lidt mere udfordrende for mig – også fordi jeg jo har en tegnsprogstolk med, som oversætter alt

det, jeg siger til tegnsprog og omvendt alt det forældrene siger på tegnsprog til dansk tale,” forklarer Doris.

Hun understreger dog, at det i virkeligheden, som i alle mulige andre sammenhænge, handler rigtig meget om tillid, respekt og om at få skabt en relation, hvor

”Tegnsprog er et visuelt sprog og netop det visuelle vil følge CODA-barnet og være markant i barnets opførsel.”

”Forældrevejlederen lagde vægt på, at tegnsproget bør være dominerende, men at det også er vigtigt, at det hørende barn bliver klar over, at den ene forælder er hørende og talende.”

hendes viden bliver efterspurgt, og hvor hun samtidig kan dele sine observationer med forældrene.

Familiens fælles sprog og kultur

Allerede fra den første kontakt, som Doris havde til forældrevejledningen, snakkede de om kommunikationen i familien.

”Det er ret væsentligt at være enige om det fælles sprog i familien, som i dette tilfælde må være tegnsprog, for at den døve forælder ikke udelukkes.”

Sproget og kulturen i familien var således et af de områder, som Doris havde rigtig stor glæde af at få forældrevejlederen faglige input til. Forældrevejlederen lagde vægt på, at tegnsproget bør være dominerende, men at det også er vigtigt, at det hørende barn bliver klar over, at den ene forælder er hørende og talende.

Tegnsprog er et visuelt sprog, og netop det visuelle vil følge CODA-barnet og være markant i barnets opførelse. Noget som omgivelserne med fordel kan forberedes på.

”CODA-børn bliver ofte meget pegende og vil søge kontakt gennem berøring eller ved at vifte med hånden, når de vil kommunikere. I stedet for at bruge stemmen. Det er vigtigt for omgivelserne, herunder

også fagfolk at vide, at barnet er vokset op med et visuelt sprog, der præger dets opførelse. I formidlingen af dette kan forældrevejlederen være vigtig. Hun kan være kontakten til dagpleje, vuggetue, børnehaver og skole senere. Og til de fagfolk og forældre, der færdes der,” forklarer Doris.

Hun vil selv være opmærksom på denne mulighed, hvis hun fortsat er i familien, når barnet skal passes uden for hjemmet.

Specialiseret viden, men kendte metoder

Det er sjældent, at sundhedsplejersker er i familier, hvor en eller begge forældre er døve, og derfor kan det også være vanske-

ligt at opretholde et vidensniveau. Eller at have et vidensniveau på forhånd.

”Jeg fortalte her til morgen mine kolleger, at jeg skulle interviewes til vores fagblad om det her emne. Der var faktisk

et par stykker, som også har været i familier, hvor der var døve forældre, men de kendte desværre ikke til tilbuddet om forældrevejledere.”

Trods det, at der er tale om et specialiseret område kombinerede Doris sin ny erhvervede viden med en kendt metode, NBO'en (Newborn Behavioral Observation), ude i familien.

”Jeg brugte NBO'en, som vi gjorde ved alle besøg i en periode. Det er en metode, som kan anvendes til at undersøge og opdage nyfødtes reaktioner på forskellige stimuli og dermed hjælpe forældre til bedre at forstå deres spædbarn. Det er et godt redskab til at vise forældrene, hvor kompetent deres barn er. Og det er en måde at se, hvordan kontakten er til den hørende forælder, og så var det jo naturligvis særligt interessant for mig at se, hvordan kontakten var til den døve forælder.”

Doris understreger, at hun på ingen måde er bekymret for barnets trivsel eller udvikling. Det har hun aldrig været. Men hun er blevet opmærksom på, at der er tale om et barn, der vil komme til at navigere i to forskellige verdener, hvor den ene primært er visuel og den anden meget auditiv.

Ny viden at dele

”Jeg har været meget glad for forældrevejledernes tilbud, og jeg kan kun anbefale mine kolleger at gøre brug af det, hvis de er i familier med CODA-børn. Det har fungeret rigtig godt. Og så er det ovenikøbet fuldstændig gratis, og de rykker ud i landet lige der, hvor der er behov,” smiler hun.

Doris har nu en aftale med sine kolleger om, at hun fx på et personalemøde vil fortælle dels om CODA-børn, dels om sit samarbejde med forældrevejlederne, og hvad det samarbejde kan rumme. Måske suppleret af en af CFD Rådgivnings forældrevejledere.

”Jeg kan sagtens forestille mig, at jeg vil bruge CFD Rådgivnings forældrevejledere igen i denne eller andre familier med CODA-børn. Støder jeg på noget, hvor jeg er i tvivl eller bare har brug for at få noget uddybet, så vil jeg tage kontakt til dem.” ♥

Fakta om forældrevejlederne

CFD Rådgivnings forældrevejlederne henvender sig til familier, hvor en eller begge forældre er tegnsprogsbrugere, og til fagfolk, som i deres daglige arbejde møder disse forældre og deres børn.

Specialviden og tegnsprogskompetence

Forældrevejlederne har pædagogiske uddannelser og har desuden specialviden om døve familiers særlige vilkår, døves kommunikation og samarbejdet mellem døve og hørende.

Forældrevejlederne behersker tegnsprog på højt niveau og er således i stand til at kommunikere direkte med døve tegnsprogsbrugere.

Gratis tilbud

Tilbuddet er gratis for alle – både forældre og fagfolk (Lov om social service §12, §13, §174) og omfatter:

- Individuel rådgivning til døve familier ved hjemmebesøg eller besøg på vejlederens kontor
- Etablering af netværksgrupper til forældrene efter behov
- Temadage og kurser for forældrene
- Information i børnenes daginstitution og skole
- Vejledning til fagfolk, som samarbejder med forældrene og deres børn

Der ydes råd og vejledning til forældrene om blandt andet følgende områder:

- Samarbejde med hørende fagfolk i daginstitutioner og skoler
- Børns almindelige udvikling og opdragelsesspørgsmål
- Forældreren
- Sproglig udvikling hos hørende børn af døve forældre med fokus både på dansk og dansk tegnsprog
- Fællessprog i familien
- Familiedynamik

Vejledning til fagfolk kan være i form af:

- Informationsmøder i dagplejer, daginstitutioner og skoler
- Temadage
- Individuel information i form af møder/emails
- Informationsmaterialer

KONTAKT DEM PÅ FORAELDREVEJLEDERNE@CFD.DK – LÆS MERE PÅ CFD.DK